

Evoluții de sens în subdialectul maramureșean

Mircea FARCAȘ*

Key-words: *lexis, evolution, dialectal area, linguistical contact*

Orice limbă, în orice moment, este în curs de evoluție. André Martinet (1963: 177) susține că totul se poate modifica într-o limbă: forma, morfologia și lexicul. Evoluția unei limbi depinde de evoluția nevoilor de comunicare ale grupului care o utilizează. Această evoluție a nevoilor de comunicare se află într-o strânsă dependență cu evoluția socială, economică și intelectuală a grupului. Dintre compartimentele unei limbi, lexicul este nivelul cel mai deschis înnoirilor.

Zona la care ne vom referi aparține subdialectului maramureșean, arie în care întâlnim, pe lângă vorbitorii de limbă română, și vorbitori de maghiară, ucraineană, germană. Se poate constata că, din contactul îndelungat al românilor din această zonă cu vorbitori în special de limbă maghiară, a rezultat o trăsătură specifică graiului, care vizează, în principal, compartimentul lexicului și demonstrează o dată în plus caracterul „deschis” (Marin 1981: 353) al acestuia. Această deschidere spre elemente noi a favorizat și pătrunderea directă sau indirectă a unor termeni romanici neologici, prin intermediul maghiarei sau germanei. Pe lângă pătrunderea de termeni alogeni, lexicul subdialectul maramureșean înregistrează modificări/ evoluții de sens, fie prin analogie cu termenii corespondenți din alte limbi, fie prin evoluția internă a graiului. Astfel, întâlnim o serie de termeni de tipul:

ajun ‘post (negru)’ – sens vechi în Transilvania, după CADE s.v. < *ajuna*: „în zăua de Tăierea Capului [Sf. Ioan Botezătorul, 29 iulie] îi post și *ajun*” (Budești, Moisei) (Densusianu 1961 II : 268) ; termen cu mare vitalitate în prezent în graiurile maramureșene.

ajuna ‘a nu mânca delor; post negru’ < lat. **adjunare*: „în ajunul de Crăciun să *ajună* până sara” (Budești, Moisei) (Densusianu 1961 II: 268), după CADE *ajuna* < lat. **ajunare* < *ejunare*; **ajunare* < *jejunare*¹ (cf. DA s.v.). Hasdeu (*Etymologicum*,

* Academia Română, Filiala Iași.

Această lucrare a fost realizată în cadrul Proiectului „Societatea bazată pe cunoaștere – cercetări, dezbateri, perspective”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013, contract de finanțare nr. POSDRU/89/1.5/S/56815.

¹ Vezi *jējūnium* ‘post, abținere; privare de alimente’. Din aceeași familie lexicală avem și: *jējūno* ‘a posti, a face abținere’; *jējūnitās* ‘lipsă, absență a...’; *jējūnātīo* ‘post’; *jējūnātōr* ‘cel care postește’; *jējūniōsus* ‘care este la post, înfometat’ (Quicherat-Daveluy 1922 : 729).

I, 489) observă existența și în istroromână a lui *ajunare* în forma *junare* în loc de clasicul *jejunare*, corespunzător sp. *ayunar*, it. *giunare*, fr. *Jeûner*.

a amorți ‘a răguși’² < lat. *amortire*, inclus în CADE ca arhaism cu semantismul ‘a înceta de...’; este de presupus că I.-A. Candrea a avut în vedere înțelesul ‘a înceta de a respira’. În graiurile maramureșene prin extensiune de sens s-a conturat accepția ‘a înceta de a vorbi în mod curent’, de pildă din cauza răgușelii; de aceea, verbul a dobândit semantismul ‘a răguși’ (ALR. Sint., vol. I, h. 113, pct. 221–224, 228–239).

avere ‘gospodărie’ < lat. *habere*: „Iar cu banii de pe ele/ Mi-am întreținut *avere*” (*Corpus Săpânța*).

ascuțit ‘tăiș (de cuțit)’ < *ascuți* < lat. **excotire* (Densusianu 1961 II : 269): „Da păcurariu ș-o scos băltagu din căfă ș-o dat tăt cu *ascuțitu* în frunte” (Papahagi 1925 : 154).

baligă ‘pata care iese pe fața unei femei gravide’ (ALRR. Mar., vol. I, h. 55, pct. 229). *Baligă* este un cuvânt din albaneză, formele curente sunt: *balgë*, *bajgë* și *baglë*. Gr. Brâncuș (2007: 201) presupune că varianta cu metateză *bagël* (mai veche *bagëlë*) avea o formă inițială *balëgë*.

bănuî ‘a-i părea rău, a se întrista, a fi supărat’ (CADE s.v. indică aceste sensuri doar pentru Transilvania și Maramureș) < magh. *bánni* (Densusianu 1961 II: 269): „Și-mi *bănuiesc* la soartă” (*Corpus Săpânța*).

bățuri ‘chibrituri’ (ALRR. Mar., vol. II, h. 295, pct. 223–226, 229, 230, 233, 234).

boreasă < *boier* + suf. *-easă* (DEX s.v.). În pct. 227 *nevastă* este numită femeia până la 40 de ani, după această vârstă devine *boreasă* (ALRR. Mar., vol. I, h. 174), iar pe h. 209, în același punct, se precizează că prin *boreasă* se înțelege ‘femeie măritată’. Densusianu (1961 II: 269) glosează termenul ‘nevastă’ cu precizarea „cum e folosit încă în câteva regiuni (*boreasă*)”. Atestările din graiurile maramureșene confirmă varianta *boreasă* (ALRR. Mar., vol. I, h. 174, pct. 227 – notă: „nevastă i se spune până la 40 de ani, de la 40 de ani i se spune *boreasă*”, vezi și h. 209, unde, în pct. 227 se precizează că „*boreasă* i se spune unei femei măritate”) (vezi și ALRT II, pct. 353, p. 154). ILR II (1969, 337) prezintă ipoteza propusă de C. Poghiric, în RESEE, I, 1963, 3-4, p. 553–555, care compară termenul *boreasă* cu alb. *barëshë* ‘ciobăniță’, fem. de la *bari* ‘păstor’. Dacă termenul românesc *boiereasă* continuă un vechi etimon, el corespunde alb. *bajoreșë* ‘ciobăniță’ – atestat la Meyer, EWA, 27. Gr. Brâncuș (2007: 83) menționează cuvântul albanez *burrë*, de origine indo-europeană având sensul ‘bărbat, soț, voinic, viteaz, om de onoare’. Cei doi termeni *burrë* și *bari* ar putea avea aceeași rădăcină indo-europeană. Exemple: „Fost-am de treabă *boreasă*/ Găzdoaie bună la casă (*Corpus Săpânța*); Ca orice *boreasă*-n sat/ Și cu cergi m-am ocupat (idem; vezi foto, infra); Noi copii nu am avut/ Dacă Dumnezeu n-o vrut/ Ca orice *boreasă*-n sat/ Și cu cergi m-am ocupat” (*Corpus Săpânța* – vezi foto infra).

² Cu acest sens se mai întâlnește verbul și în Crișana și nordul Moldovei, formând o arie compactă în dacoromână (cf. ALRR. Sint., vol. I, h. 113).

bumb ‘cercel’ < magh. *gomb* ‘nasture, pastilă’ (în DA nu apare menționat termenul); MDA s.v. 3, prin analogie ‘cercel ca un buton’ (ALRR. Mar., vol. I, h. 47, pct. 221, 225–227, 229, 240).

cărămidă ‘îgglă’ (ALRR. Mar., vol. II, h. 275, pct. 223–227, 229, 230, 235, 236, 239, 240).

ciumă ‘tăciune (la porumb)’ (ALRM, vol. I, h. 80, pct. 353); termenul se integrează într-o arie mai largă de nord-vest, cuprinzând punctele: 272, 279, 284, 325, 334, 346.

cloșcă ‘cartof’ < bg. *kloka* (v. CADE s.v.); < bg. *kločka* (DLRM s.v.) (ALRR. Mar., vol. II, h. 440, pct. 240); în DA s.v. 3, la pl. *cloște* ‘cartofi’, prin analogie (prin asemănarea cuibului de cartofi cu un cuib plin de ouă); atestat în *Răspunsurile la Chestionarul lingvistic* al lui B.P. Hasdeu; MDA s.v. 9, înv. și pop., ‘cuib de cartofi’, s.v. 10, înv. și reg., ‘cartofi’.

cocon/ cocoană ‘copil până la 13, 14 ani’ (ALRR. Mar., vol. I, h. 198–201); et. nec. (v. DEX s.v., Densusianu, 1961 II: 272, Papahagi 1925, 14⁸⁴, 66²; ALRR. Mar., vol. I, h. 198, pct. 221–223, 225, 227, 228, 230–233, 237).

cruci ‘șale’ (ALRR. Mar., vol. I, h. 115, pct. 222–240).

discuție, *la* ~ în expresia: *a sta la discuție cu ursu* [fig.] ‘a se întâlni cu..., a fi atacat de...’ (TD. Mar., G, p. 8/10).

foșalăi [pl. tantum] ‘perie; unealtă de scărmanat lâna’ (v. DAR s.v.) < *vasal* ‘fier de călcat’ (v. DRM s.v.): ‘Lâna am dus la foșalăi’ (*Corpus Săpânța*) (la sg. termenul *foșalău/ vașalău* este folosit cu sensul ‘fier de călcat’).

fluturi [fig.] ‘materia lăsată pe fundul oalei după ce fierbe urda’ (ALRR. Mar., vol. IV, h. 936, pct. 228), atestat și în NALR. Olt, IV, h. 789, pct. 917, 946.

gazdă ‘baci la stână’ (ALRR. Mar., vol. II, h. 382, pct. 226).

găzdoaie ‘gospodină’, sens dezvoltat în Maramureș:

De-acolo amu l-ai văzut, cum îs place? Să faj mai bătrînă brînza, mai să fie mai vîrtoasă ori mai tînără? ap-amu-l caț, așa ca o femeie care-i *găzdoaie* cum ști face pita. (TD. Bas., ST, p. 377/25).

Am fost *găzdoaie* aleasă/ Și afară și în casă.../ Eu făceam urdă și caș/ Ea le vindea în oraș./ Lumea-mi zicea Mogocioaie/ Și-a fost mare *găzdoaie* (*Corpus Săpânța*).

În CADE, *găzdoaie* este notat ca regionalism, atestat în Transilvania cu sensurile: 1. ‘stăpâna casei’; 2. ‘bogătaș’. Și A. Cihac (1879: 500) notează derivatul *găzdoaie*, pe lângă alte forme cum ar fi: *găzdoaică* sau dim. *găzdișoară*, făcând trimitere la magh. *gazda*, care se regăsește și în cr., srb. *gazda*, pol. *gazda*, ceh. *gazda*, *gazdovati*.

hâitură: pentru sensul ‘hernie’ înregistrăm doi termeni specializați; astfel, la nota pct. 240 de pe h. 160 (ALRR. Mar., vol. I), se precizează că *hâitură* se folosește dacă boala e veche, iar dacă e nouă se folosește *vătămătură*, termen cu o răspândire aproape generală în limba română.

(a) *iubi* are, la nord de Tisa, și sensul ‘a plăcea’ – după modelul verbului rusesc *liubitî*, dar și ca în limba veche: „le ibd’êște așa cu nucă” ‘îi plac așa cu nucă’ (TD. Bas., AJ, p. 358/20), „io iubăsc ca să toc” ‘îmi place să toc’ (TD. Bas., AJ, p. 358/10).

îndoitură ‘plăcintă’ (avându-se în vedere modul de rulare al aluatului) (ALRR. Mar., vol. II, h. 524, pct. 224).

locșor ‘placentă’ (ALRR-Mar., vol. I, h. 212, pct. 225, 226, 229–231, 239), *locșor* < *loc* < lat. *locus*; conservă sensul lat. *loci* sau *loca* ‘placentă’ (Marin, Mărgărit 2005: CL).

lut ‘mormânt’ < lat. *lutum*; față de sensul din limba standard: ‘rocă sedimentară, galbenă sau cafenie, folosită în olărie; argilă’ (v. DEX s.v.), în graiurile maramureșene apare frecvent cu sensul ‘mormânt’. Exemplificăm prin textele din *Corpus Săpânța*:

Șase copii am avut/ Și unu s-o dus în *lut*!! Și copii am avut/ Trei din ei s-au dus în *lut*!! Scurte zile am avut/ Tînăr m-am întors în *lut*!! Nimeni asta n-o vrut/ Tînăr să mă duc în *lut*!! O cucoană am avut/ Și-am venit lângă ea în *lut*!! Crudă soartă am avut/ De tînăr să șed în *lut*!! Am murit/ Ne-o pus în *lut* (*Corpus Săpânța*).

S-ar putea crede că termenul *lut*, cu sensul ‘mormânt’, a fost selectat din necesități de rimă, însă, în realitate substantivul este frecvent folosit și în alte situații, fiind atestat în zonă încă de Papahagi (1925, 317/DXXVII).

mal ‘munte, deal’; extrem de interesant ni se pare faptul că termenul *mal*, „cuvântul românesc de substrat cu cea mai sigură atestare” (ILR II 1969: 331), păstrează sensul din limba de substrat, și anume acela de ‘munte, deal’³: „pă buza

³ Vezi N. Saramandu, *Raporturile între traco-dacă și vechile limbi europene (pe baza Atlasului Limbilor Europene)*, în Saramandu (2004 : 167–172); vezi și I.I. Rusu (1970: 174); Ivănescu (1980 : 255). În ILR II (1969 : 331) ni se precizează faptul că acest cuvânt nu apare în Tracia propriu-zisă, ci în

málu/ cum zice pă grui” (TD. Mar., Bz, p. 20/20). Explicația informatorului ne lămurește în ceea ce privește sensul cuvântului, eliminând varianta actuală de „țarm, margine de pământ”. O altă dovadă o constituie existența toponimului *zăpodile malului/ malul*⁴ (Bz) – denumiri date unor dealuri.

mărțână ‘iapă’, schimbare de sens < lat. *morticina* ‘mortăciune’ (ALRR. Mar., vol. II, h. 367, pct. 225–227, 239):

... fagii ești iz grei, ca cît an scos di doo ori pună-n vîrv cu sania, și *mărținili* o fo buni. Am pus pă sanie, ș-am [v]init. Abde întindé pă vîrv, abde adușé *mărținili* sania... (TD. Bas., p. 315/15).

moșie ‘pământ moștenit de la părinți’ (v. CADE s.v.) < fond autohton *moș*: „Mi-a plăcut *moșia* mea/ Și toată familia” (*Corpus Săpânța*).

nap ‘cartof’, schimbare de sens, termenul latinesc însemna ‘sfeclă’ < lat. *napus* (ALRR. Mar., vol. II, h. 440, pct. 237).

năposti ‘a elibera’ (Udler 1969, 13 – Slatina; ALR II s.n., vol. II, h. 300) ; CADE îl notează ca regionalism întâlnit doar în Maramureș și consideră că provine din ucr. *Napustyty*, cu sensul ‘a elibera, a da drumul’ (după DLRM < v.sl. *napustiti*). Cu acest sens întâlnim chiar și participiul acestui verb: *năpustit* ‘eliberat/ liber’: „Drumurile țî-s oprite/ Numa tri țî-s *năpustitel*/ La fântână după apă/ Și-n grădină după ceapă” (Folcl. muz, p. 113, Vișeu de Jos). La nord, în Plăiuț are și sensul ‘a scoate’: „[cerga] să bate și *naposte* păr că dacă nu *năpoaste* păr... să mai piaptănă...”.

a se păstori ‘a se strădui; a insista’: „Ș-atâta *m-oi păstori*/ Pîn pe tine te-oi găsi” (Graiul II, 1908, p. 47, BA). Verbul este încă în uz la generația în vârstă, fiind întâlnit și la sudul Tisei, pe Valea Cosăului.

a se păzi ‘a se grăbi’, sens diferit de cel din limba literară: ‘a avea grijă’ (ALRR. Mar., vol. I, h. 138). Ca etimon, credem că îl putem accepta pe v.sl. *paziti* (cf. CADE s.v.).

pești ‘mușchii mâinii’ în expresia *peștele mâinii* (pct. 222, 223, 238), dar și *broască* (ALRR. Mar., vol. I, h. 100, pct. 225, 232); *broască* mai are și sens de ‘varice’, cf. ALRR. Mar., vol. I, h. 168, pct. 221.

poame ‘fructe’ < lat. *poma*: „Dragi ni-o fost grădinile/ Să le culeg *poamele*/ *Poamele* picau pe jos/ Ileană le strângea în coș” (*Corpus Săpânța*).

sud, în vecinătatea Macedoniei și nordul Greciei: *χόλπος Μαλτήος* (Demosth., LIX, p. 101, Strabo I, 1, 17 etc.), *Maloea*, oraș în Perhaebia (Tit. Liv., XXI, 41, 5), *Μαλειάων όρος* (Hom., Od., IX, 80 etc.), în Pelopones, azi capul Malion și ca apelativ *προ-μολή*. Termenul mai este atestat și în Asia Mică: *Μαλήρη* în Mysia; *Μαλία* în Caria; *Μαλιεύς*, demos lycian etc., și în Italia, râul Malontina în teritoriu venet. Cuvântul românesc *mal* nu poate deriva din forma antică albaneză, pentru că, după toți cercetătorii, aceasta, reconstruită este **mol-no* ; în plus și sensurile diferă (ibidem, 331). Cihac (1879 : 184) trimite la v. sl. *mlěti-melja*.

⁴ Cf. Vișovan (2005: 412).

Cruce din Cimitirul vesel, Săpâța

pozdărie a dezvoltat sensul ‘bețișor de trestie’ (Ferești, Vadu Izei, Budești) < v.sl. *pozderije* ‘partea lemnoasă a cânepei ce cade jos când se meliță’, cf. CADE, DLRM s.v.

sprinceană [fig.] ‘dungă în pânza țesută la război’: „făceai *sprincene* puțin de altă culoare” (TD. Bas., Pl, p. 394/10).

strat ‘partea inferioară a acoperișului’: „aceâla să puné-m pămînt, șasedzăci di țenti, cinzăj de țenti și pă iel să puné liemne, acelea, *straturile*, și pă iel să zîdé casa” (TD. Bas., AJ, p. 334/35).

sucí ‘a îndruga’ < sl. *sukon, sukati* (v. DEX s.v.), TDRG: *suci* < v.sl. *sukati, sučan*; după CADE a *suci* < v.sl. *sučq* < *sukati*: „Pe lume cât am trăit/ Multe caiere am *sucit*” (*Corpus Săpâța*).

teară, pe lângă sensul etimologic ‘urzeală’, a dezvoltat un sens secundar: ‘război de țesut’ (TD. Bas., AJ, p. 344/25, ALRR. Mar., vol. II: h. 510, pct. 223, 225, 229, 235, 236, 238), formând o arie compactă în subdialectul maramureșean.

temeteu – împrumutul din maghiară a contribuit la diversificarea lexicului dialectal prin specializarea de sens: *temeteu* desemnează 1. „cimitir în afara satului, unde se îngropau săracii pentru că se percepeau taxe mici” (ALRR. Mar., vol. I, h. 243, pct. 226, notă); 2. „cimitir în afara satului” (note, pct. 224, 225, 228); 3. „cimitirul evreilor, al pocăiților și al vitelor” (note, pct. 223, 229, 230, 235, 236).

a *tuna* (refl.) ‘a ciocni paharele’ (ALR II s.n., vol. V, h. 1270), dar și ‘a lovi’: „așa *s-o tunat* acolea că așe nu ș-o putut aduce mîna pînă la gură” (TD. Bas., Pl, p. 407/30), „îi *tună* cu cotul”, cu sensul ‘îi lovește’ (TD. Mar., Bd, p. 18/5).

a trăzni ‘a arunca cu lut pe pereți, a lipi’ (ALRR. Mar., vol. II, h. 255, pct. 240); *a trăzni* mai are sensul ‘a ciocni paharele’, cf. ALR II s.n., vol. V, h. 1270, pct. 353, 362.

șântirim ‘cimitir (exclusiv) la biserică’ (ALRR. Mar., vol. I, h. 243, note pct. 223–226, 231–233, 238).

verde ‘necopt’: ‘,aluat verde’, cu sensul ‘făină muiată pentru pui’ (ALRM, vol. III, h. 933, pct. 353).

viță ‘viță-de-vie’ prezintă o variantă fonetică specializată semantic, atestată în pct. 221 (ALRR. Mar., vol. II, h. 483), pentru evitarea confuziilor cu *ziță* ‘tulpină de cartofi’.

a(-și) zminti ‘a scrânti’, în expresia ‘,a-și zminti o mână’ (ALRR. Mar., vol. I, h. 118, pct. 231, 233–236, 238);

Zmoală, în Maramureș cu sensul ‘drojdii’ (ALRR. Mar., vol. II, h. 491, pct. 236).

Orice deplasare a frontierelor semantice are consecințe în domeniul semantic al cuvintelor vecine: un cuvânt își restrânge sensul, în vreme ce altul și-l lărgeste. Pe lângă caracterul arhaic, conservator, graiurile din Maramureș se dovedesc și inovative tocmai prin acest aspect al evoluțiilor de sens.

Bibliografie

- ALRM: *Micul Atlas lingvistic român*, serie nouă, Editura Academiei, vol. I, 1956, vol. al III-lea, 1967, vol. al IV-lea, 1987.
- ALRR. Bas.Bucov.Transn.: *Atlasul lingvistic român pe regiuni – Basarabia, Nordul Bucovinei, Transnistria*, vol. I (autor Vasile Pavel) Editura Știința, Chișinău, 1993; vol. II (autor Vasile Pavel), Tipografia Centrală, Chișinău, 1998 (sub redacția lui Vladimir Zagaevski).
- ALRR. Mar.: *Atlasul lingvistic român pe regiuni – Maramureș*, vol. I-IV, Editura Academiei, București; autori: Petru Neiescu, Grigore Rusu, Ionel Stan; vol. I, București, 1969 (h. 1–243); vol. II, București, 1971 (h. 244–537); vol. III, București, 1973 (h. 538–870); vol. IV, 1997 (h. 871–1138).
- ALRT II: Emil Petrovici, *Texte dialectale*, suplement la *Atlasul lingvistic român II*, Sibiu-Leipzig, 1943.
- ALR II s.n.: *Atlasul lingvistic român. Serie nouă* (coord. Emil Petrovici), vol. I-II, 1956; vol. al III-lea, 1962; vol. al IV-lea, 1965; vol. al V-lea, 1966; vol. al VI-lea, 1969; vol. al VII-lea, 1972.
- CADE: I.-A. Candrea, Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat “Cartea Românească”*, București, 1926–1931.
- Cihac 1879: A. de Cihac, *Dictionnaire d’étymologie daco-romane*, Francfort s/M, Ludolphe St-Goar.
- Corpus Săpânța*: Corpus de texte de pe crucile din Cimitirul vesel, Săpânța.
- DA: *Dicționarul limbii române*, tomul I, partea I, București, 1913; tomul I, partea a II-a, lit. C, București, 1940; tomul II, partea I, lit. F-I, București, 1934.
- DAR: Gh. Bulgăr, Gh. Constantinescu-Dobridor, *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, vol. I-II, București, Editura Saeculum Vizual, 2005.
- Densusianu 1961 II: Ov. Densusianu, *Histoire de la langue roumaine*, tome II, Librairie Ernest Leroux, Paris, 1938; reeditat în: Ov. Densusianu, *Istoria limbii române*, vol. I–II, București, Editura Științifică (ediție îngrijită de J. Byck).

- DEX: *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996.
- DLRM: *Dicționarul limbii române moderne*, București, Editura Academiei, 1958.
- Folcl. Muz. MM 1982: Gheorghe Pop, *Folclor muzical din zona Maramureș*, editat de Asociația folcloriștilor și etnografilor din Județul Maramureș, Baia Mare.
- Giuglea 1958: George Giuglea, *Elemente pentru a cunoaște istoria formării limbii și poporului român (Problema alimentării vitelor și a omului la dacoromâni)*, în CL, III, p. 53 – 61.
- Goicu-Cealmof 2006: Simona Goicu-Cealmof, *Sufixul dialectal -oî în lexicul și antroponimia românească*, în *Lucrările celui de-al XII-lea Simpozion Național de Dialectologie* (coord. Nicolae Saramandu), Baia Mare, Editura Universității de Nord// Cluj-Napoca, Editura Mega, p. 341–356.
- Graiul 1908: *Graiul nostru. Texte din toate părțile locuite de români*, publicate de I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, Th.D. Speranția, vol. al II-lea, *Basarabia – Bucovina – Maramureș – Țara Oașului – Transilvania – Crișana – Bănat – Serbia*, București.
- Hasdeu *Etymologicum*: B.P. Hasdeu, *Etymologicum magnum romaniae*, tomul I, *A-Azuga*, 1886 (retipărit de Editura Teora, 1998), vol. al II-lea, București, Editura Minerva, 1970.
- ILR: *Istoria limbii române*, vol. I, 1965 (coord. Al. Graur), vol. al II-lea, 1969 (coord. I. Coteanu), București, Editura Academiei.
- MDA: *Mic Dicționar Academic*, vol. I, A–C, 2001, vol. al II-lea, D–H, 2002, vol. al III-lea, I–Pr, 2003, vol. al IV-lea, Pr–Z, 2003, București, Editura Univers Enciclopedic
- Marin 1981: Maria Marin, *Graiuri „închise”, graiuri „deschise în contextul unor arii considerate arhaice*, în „Anuarul Institutului de Cercetări Etnologice și Dialectologice București” (AICED), seria A, nr. 3.
- Marin, Mărgărit 2005: Maria Marin, Iulia Mărgărit, *Graiuri românești din Ungaria*, București, Editura Academiei.
- Martinet 1963: André Martinet, *Éléments de linguistique générale*, Paris, Armand Colin.
- Quicherat-Daveluy 1922: L. Quicherat et A. Daveluy, *Dictionnaire latin-français...*, révisé, corrigé et augmenté par Émile Chatelain, Paris.
- Papahagi 1925: T. Papahagi, *Graiul și Folklorul Maramureșului*, București, Editura Cultura Națională, 1925 (reeditat în *Grai, folklor, etnografie*, București, Editura Minerva, 1981).
- Saramandu 2004: Nicolae Saramandu, *Romanitatea orientală*, București, Editura Academiei Române.
- TD. Bas./ Marin et alii 2000: Maria Marin, Iulia Mărgărit, Victorela Neagoe, Vasile Pavel, *Graiuri românești din Basarabia, Transnistria, Nordul Bucovinei și Nordul Maramureșului. Texte dialectale și glosar*, București.
- TD. Mar.: *Texte dialectale din Maramureș* (materiale nepublicate cuprinzând 7 dosare din 7 localități) culese în 1977 de către cercetători de la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” din București.
- Udler 1969: R. Я. Удлер (redactor resp.), *Тексте диалектале (Texte dialectale)*, vol. I, partea I, Chișinău.
- Vișovan 2005: Ștefan Vișovan, *Monografia toponimică a Văii Izei*, Cluj-Napoca, Editura Mega/ Editura Argonaut.
- *** *Antologie de folclor din județul Maramureș*, Baia Mare, 1980.

Siglele localităților

Pentru localitățile de la nord de Tisa, siglele au fost preluate din lucrarea TD. Bas.: AJ – Apșa de Jos, BA – Biserica Albă, ST – Strâmtura, PI – Plăiuț. Pentru localitățile de la sud de Tisa, siglele sunt cele folosite în TD. Mar.: Bb – Breb, Bd – Budești, G – Giulești, P – Poiana Borșa, S – Săpânța.

Evolution of Meanings in the Sub-Dialect from Maramureș

The evolution of one language depends upon the evolution of communication necessities of the group which uses it. This specific evolution is being situated in a tight relationship of dependency with the social, economical and intellectual evolution of the group.

The research area belongs to the sub-dialect from Maramureș, area in which we find Hungarian, Ukrainian and German speakers besides the ones that speak Romanian.

The fact that this subdialect has an open character can be ascertained because of the contact on long terms between Romanian and Hungarian speakers from this area, contact that resulted into a specific characteristic of the idiom. This opening towards new elements has favoured the insertion of some Latin neologisms either in a direct or indirect way, by the instrumentality of the Hungarian or German language.

Along the insertion of foreign terms, the lexis of the sub-dialect from Maramureș registers modifications or evolutions of meaning, either by using the analogy with correspondent words from other languages or by means of the internal evolution of the idiom.